

KLEMEN TERÉZIA

A MAGYAR ROMANTIKA TÉMÁJÁNAK FELDOLGOZÁSA

A magyar romantika a magyar nemzet tudat megszületésének idejét öleli fel. Ekkor indult el a magyar nyelvű színházi élet: létrejött a Pesti Magyar Színház, a Nemzeti Színház elődje, megszülettek az első hazai drámairodalmi alkotások. A nemzeti függetlenedési törekvések, a magyar nyelvű színházkultúra kialakulása nagy hatással volt a romantika magyar irodalmára. A téma feldolgozásához javasolt feladatok:

- A romantika először a festészetben jelent meg (lásd Francisco Goya, Eugène Delacroix, William Turner, Caspar David Friedrich munkásságát). A festők ebben a korban az egyéni alkotói kifejezőmódot, a természet és az érzelmek változékonyosságát, az események véletlenszerűségét hangsúlyozzák. Mutassák be a diákok a kor romantikus festőit és legismertebb műveiket!
- Készítsenek egy prezentációt, melynek segítségével bemutatják Pest-Buda e korban emelt híres épületeit!
- A feladat a reformkori Magyarország történetéhez kapcsolódik. 6-8 kép segítségével készítsenek prezentációt Széchenyi István gyakorlati tevékenységéről! Térjenek ki arra, hogy munkásságát milyen alkotások őrzik ma is, illetve miben számított úttörőnek! Értékeljék, milyen társadalmi, gazdasági, gyakorlati célok vezették őt!
- A feladat a XIX. század első felének gazdaság- és kultúrtörténetéhez kapcsolódik. Készítsenek bemutatót 8-10 képben arról, hogy az ipari forradalom újdonságai hogyan jelennek meg a reformkori Magyarországon! Térjenek ki arra, hogy a közlekedésben milyen változások történtek (hajózás, vasút), milyen iparágak születtek meg egy-egy gyár, vállalkozás elindításával, kiknek a munkássága emelkedik ki a korban!
- Nézzenek utána a lakóhelyükhez legközelebb eső színháznak! Tudják meg, miről vagy kiről kapta az intézmény a nevét, ki az igazgatója, ismertessék a színészgárda néhány jeles képviselőjét!
- Készítsék el a Nemzeti Színház történetének 15 pontos vázlatát! Nézzenek utána, hogyan jutottak el a színház létrehozásának gondolatától a Nemzeti Színház mai épületének megnyitásáig! Térjenek ki az első bemutatott darabra is!
- A társulatok kezdetben többnyire németből fordított vagy átírt darabokat játszottak. Az előadás mellett sokszor a fordítás, a darabírás és a műsoralkotás is a színészek feladata volt. A fiatalabbak az idősebb színészeketől lesték el a fortélyokat. Nézzenek utána a következő hírességeknek: Moór Anna, Déryné Széppataki Róza, Laborfalvy Róza, Szigligeti Ede, Blaha Lujza! Melyikük élte meg a XX. századot?
- Van kedvenc színészed? Mutasd be! Add meg a vele kapcsolatos alapvető információkat: származása, főbb szerepei! Fogalmazd meg azt is, miért kedveled! Örülnénk, ha a magyar színészek közül válogatnál.
- A recenzió publicisztikai műfaj, amely egy adott művészeti alkotást vagy eseményt mutat be és értékeli. Felkelti a tárgy iránt az érdeklődést, de szempontokat is ad a mű megértéséhez és elemzéséhez. Írj egy rövid, 15 mondatos recenziót a kedvenc könyvedről! A következő elemeket szerepeltesd: a) a választott mű szerzője, címe, műfaja, a kiadó megnevezése, a megjelenés helye és ideje, b) az alkotás témája, felvetődő kérdései, c) a történet rövid ismertetése, d) a mű erősségei és/vagy gyengeségei – a teljesség igénye nélkül, e) a célközönség megszólítása, a könyv ajánlása!
- A magyar romantika idején számos folyóirat jelent meg. Az alábbiakban egyes szám első személyben szólalnak meg. Nevezd meg őket!
 - a) A pályázatomban született Katona Bánk bánja. Döbrentei Gábor az én szerkesztőm.
 - b) Kazinczy Ferenc nyelvújítási harcát lezáró cikke az én hasábjaimon jelent meg. Az Akadémia közlönye is vagyok, szerkesztőim közt megtalálok Vörösmartyt.
 - c) Irodalmi divatlap vagyok. Szerkesztőim: Garay János és Erdélyi János. Elődömnél még Petőfi is segédszerkesztő volt.
 - d) Jókai Mór szerkesztősége idején a Tízek Társaságával működtem együtt.
 - e) A romantikus triász liberális lapja vagyok. Programomat Kölcsey Ferenc *Parainesis*től kaptam.
 - f) A Kisfaludy Társaság hivatalos orgánusaként Arany János szerkeszt. Minden, ami művészet, kritika és szépirodalom!
 - g) Engem is Arany János szerkeszt és ad ki, ismeretterjesztést vállalok, a szépirodalomnak is helye van bennem. Minden héten jövök!
- Fejtsd ki a véleményed a művészet életében betöltött szerepéről, hatásáról!
- Írj egy rövid fogalmazást arról, milyen érzéseket, hangulatokat kelt benned Székely Bertalan *Az egri nők* című képe! A kidolgozáskor vedd figyelembe az alábbi szempontokat: Mit láthatunk a képen? Milyen színek dominálnak? Mi a funkciójuk? Hogyan jellemezhetőek a nőalakok? Milyen tulajdonságokkal ruháznád fel őket?

KÖLCSEY FERENC – A MAGYAR HIMNUSZ MEGTEREMTŐJE

- A diákok keressék ki a környező nemzetek himnuszait! Milyen hasonlóságokat és különbségeket találnak a magyar és a többi nemzet himnusza között? Hogyan befolyásolja a magyarságunkról és történelmünkéről alkotott képünket a nemzeti imádságunk?

- Csoportmegbeszéléses módszerrel soroljanak fel minél több ismert nemzeti himnuszt! Különbözik-e ezek világképe, szemlélete a magyarétól? Hallgassák is meg a himnuszokat, és a zenei kompozíciót is hasonlítsák össze! Tudják-e csoportokba rendezni a különböző himnuszokat? Amennyiben igen, milyen szempont(ok) alapján teszük ezt?
- A romantika idején megnőtt az eredetiség iránti igény. A diákok nézzenek utána a Kölcseyhez kapcsolódó Iliász-pör részleteinek, és írjanak róla egy rövid összefoglalót!
- A megélénkült politikai élet kimozdította Kölcseyt komor hangulatából, és a haza iránti cselekvésre hangolta. Ennek terméke az 1831-es *Huszt* című epigramma. Értelmezzék a költemény tanítását: „Hass, alkoss, gyarapíts; s a haza fényre derül!”
- Újraírva! Kölcsey a 30-as évekbeli epigrammáival jelszavait, célkitűzéseit fogalmazza meg. Fejezzék be az *Emléklapra* című alkotást a saját gondolataik szerint! Nincs rossz megoldás! A diákok számára fontos célkitűzéseket fogalmazzák meg! Arra azonban figyeljenek, hogy összesen 4 szóból és/vagy 7 szótagból állhat a szlogenjük: Négy szócskát üzenek, védj jól kebeledbe, s fiadnak Hagyd örökül ha kihúnysz:
- „Sohasem tudtam megérteni: kik azok, kik magokat világpolgároknak nevezik? Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével; s ha egy helyről másra hurcoltatik, setétséget hagy maga után.” (Kölcsey Ferenc: *Parainesis Kölcsey Kálmánhoz*) Az idézet alapján mi szól a nemzetközi, globalizált, más és más országokba költöző életforma mellett, és mi szól ellene? Mely társadalmi csoportjait, rétegeit veszíti el a nemzet a külföldre telepedőkkel?

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

- Készítsenek tablót Vörösmarty Mihály pályájáról, majd helyezték el rajta az alábbi műcímeket és műfajokat! A feladat elvégzése után keressenek három másik társat! Szóforgó módszerrel egy perc alatt soroljanak fel minél több Vörösmarty-művet, majd egészítsék ki velük a közösen átdolgozott idővonalat!

Gondolatok a könyvtárban, Szózat, A vén cigány, Előszó, Késő vágy, Csongor és Tünde, A Guttenberg-albumba, A merengőhöz, időszembesítő, gondolati költemény, jelképvers, drámai költemény

- „A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.”
(Vörösmarty Mihály: *Szózat*)
Több 20. századi „magyar exodus” adott új aktualitást e soroknak. Mit jelenthet az exodus? Milyen új jelentésekkel telítődött ezek ismeretében a strófa?
- Gyűjtsék össze a korszak jelentősebb sajtóorgánumait!
- Írjanak lexikoncikket egy kiválasztott újságról!
- A korszaknak a legnagyobb alkotók mellett még számos érdemes szerzője van. Válasszanak ki egyet az itt felsoroltak közül, majd készítsenek beszámolót a szerző munkásságáról: Bajza József, Czuczor Gergely, Erdélyi János, Fáy András, Garay János, Jósika Miklós, Kriza János, Nagy Ignác, Toldy Ferenc, Vajda Péter

PETŐFI SÁNDOR

- Mutassa be egy diák, hogyan vált a korszak legextravagánsabb személyévé Petőfi!
- Az idézetből kiindulva magyarázzák meg, miért tekintjük Petőfit váteszköltőnek, és hogyan vállalta magára a próféta szerepét!
„Anyám, az álmok nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő-fiadnak.
Anyám, soká, örökkön él.”
(Petőfi Sándor: *Jövendölés*)
- A Petőfi-költészet több jellegzetesen romantikus költőszerepet is megjelenít. Petőfi legkarakteresebb költőszerepe azonban a népet vezető, a népért küzdő költőé. Ennek legismertebb megfogalmazása A XIX. század költői.
■ A vers Mózes alakját idézi fel, akiről 9. osztályban a Biblia megismerésekor tanultak. Ki volt ő, kiket és hogyan vezetett, és mit vitt véghez? Fogalmazzák meg néhány kulcsszóval, hogy milyen szerepet szán a költőnek, aki Mózeset tekinti mintának!
- A „jognak asztala” azóta közkeletű kifejezéssé lett, gyakran használja a sajtó, egyesületet neveztek

el Petőfi megfogalmazása nyomán, a közéletéről szólva gyakran idézik a kifejezést. Gyűjtsenek minél több ilyen előfordulást az interneten kutatva!

- Az *Egy gondolat bánt engemet...* kétféle halált állít egymással szembe: a természetes („ágyban, párnák közt”) és a hősi halált. Készítsenek mérleget, hogy milyen előnye lehet a hősi halálnak a természetes halállal szemben!
- „Hogysen tíz barátot szerezzek képmutatással, inkább szerzek őszinteséggel száz ellenséget.” (Petőfi Sándor: *Előszó*) Indítsanak vitát az idézet alapján! Léteznek olyan helyzetek, amikor a morális megfontolásokkal együtt is szerencsésebb hazudni? Van, hogy terhes, túlzó az őszinteség?
- Készítsenek a diákok egy képzeletbeli tudósítást az 1848-as forradalmi eseményekről az iskolaújság számára!
- Petőfi csodálatos tájleíró költeménye *Az Alföld*: készítsenek a diákok belőle forgatókönyvet, képzeljék el, hogyan filmesítenék meg, milyen zenei aláfestést, hangefektusokat használnának!
- Petőfi szerelmi költészetének ismeretében írják meg Petőfi és Szendrey Júlia rövid szerelmi történetét!
- Keressenek idézeteket íróktól, költőktől, akik írtak Petőfiről! Rendezzék ezt egy fűrtábrába!
- Írják át popdallá a *Szeptember végén* c. verset!
- Nézzenek utána, hogy Petőfi művei milyen más művészeti ágakba kerültek át!
- A modern filmművészetre is hatott a romantikus szemlélet (pl. Andrej Vajda: *Tájkép csata után*, Miloš Forman: *Amadeus*, Robert Redford: *Folyó szeli ketté*). A romantika fekete-fehér ábrázolásmódja, a jó és a gonosz harca jelenik meg korunk nagy kultuszfilmjeiben is, a *Mátrixban* és a *Star Warsban* is. A zenében Lloyd Webber: *Jézus Krisztus szupersztár*, illetve *Macskák* c. rockoperái nyitottak utat a modern romantikának. Bővítsék a sort saját ismereteik alapján!

FORRÁSOK:

- https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_7/fejezet_01_osszefoglalas
- https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_10/lecke_03_001